

Fræðsluferð starfsfólks Landsbókasafns Íslands – Háskólabókasafns til Helsinkí dagana 22. – 25. maí 2024

Höfundur: Hallfríður Kristjánsdóttir

Inngangur

Á haustdögum 2023 var tekin sú ákvörðun að starfsmenn Landsbókasafns Íslands – Háskólabókasafns (Lbs-Hbs) myndu næsta vor leggja land undir fót og heimsækja nokkur bókasöfn í Helsinkí. Markmiðið með ferðinni var að kynnst starfsemi og starfsháttum svipaðra safna í Helsinkí, skoða nýjungar, tæknilausnir og aðstöðu safnanna, sækja innblástur og góðar hugmyndir og rækta tengslanet við erlenda kollega.

Dagskrá ferðarinnar var fjölbreytt og sett saman í samræmi við bæði stefnu og starfsþróunaráætlun safnsins. Í stefnu safnsins er tiltekið að starfsfólki skuli veitt fræðsla til samræmis við þróun verkefna og að starfsandi skuli eflur. Starfsþróunaráætlun miðar að því að auka persónulega sérþekkingu hvers og eins starfsmanns, sem og að horfa til starfshópsins í heild.

Úr varð að alls 36 starfsmenn af öllum sviðum safnsins fóru með, og þeim fylgdu 10 makar og gestir. Hópurinn flaug út miðvikudaginn 22. maí og heim aftur fjórum dögum síðar, sunnudaginn 26. maí.

Mynd 1: Hópmýnd tekin fyrir framan Oodi almenningssafnið í Helsinkí.

Dagur 1: Móttaka hjá sendiherra Íslands í Finnlandi

Fyrsti viðkomustaður í ferðinni var sendiherrabústaður Íslands í Helsinki. Þar tók á móti hópnum, sendiherra Íslands í Finnlandi, Harald Aspelund og eiginkona hans, Áslaug Jónsdóttir. Sendiherra kynnti starfsemi embættisins og verkefni, sem snúa að upp- lýsingamiðlun um Ísland og íslensk málefni og því að efla tengslin milli Íslands og Finnlands, hvort sem um er að ræða viðskiptasambönd, menningartengd verkefni eða önnur hagsmunamál. Þá fengum við leiðsögn um sýninguna Sunup, eftir Þórdísi Erlu Zoëga, en í sendiherrabústaðnum er rekið sýningarrými sem kallast Gallerie Käytävä eða Gallerí gangur.

Mynd 2: Sendiherra Íslands í Finnlandi Harald Aspelund ásamt Landsbókaverði Ingibjörgu Steinunni Sverrisdóttur

Dagur 2: Þjóðbókasafn Finnlands og Háskólasafnið í Helsinki

Daginn eftir var haldið í Þjóðbókasafn Finnlands (*Kansalliskirjasto*). Lbs-Hbs hefur gjarnan horft til Finnlands þegar kemur að þróun og nýjungum sem snúa að skráningu og gagnavinnslu, sjálfvirknimöguleikum og upplýsingatækni. Við fengum tvær kynningar á verkefnum sem safnið sinnir. Fyrri kynningin fjallaði um stafræna endurgerð á prentuðu efni í safninu. Unnið er eftir metnaðarfullum stefnum sem settar eru til fjögurra ára í senn. Í stefnunum er verkefnum við stafræna endurgerð forgangsraðað þannig að þær spili vel með almennri stefnu safnsins yfir sama tímabil.

Því næst var kynning á *Finnto ontology service*, þjónustu sem safnið rekur um stöðluð orðasöfn og flokkunarkerfi, sem notuð eru í fjölmörgum finnskum gagnasöfnum og skráningarkerfum. Markmiðið er að geta endurnýtt og samræmt gögn milli upplýsingakerfa sem rekin eru af ýmsum aðilum.

Mynd 3: Hluti af safnkosti Þjóðbókasafnsins til sýnis í glæsilegum sal (Rotunda)

Eftir kynningarnar fékk hópurinn leiðsögn um Þjóðbókasafnið til að kynnst betur bæði byggingunum og safnkostinum. Eftir hádegishlé fór hópurinn yfir í Háskólabókasafnið í Helsinki (*Helsingin yliopiston pääkirjasto*). Þar var þjónusta bókasafnsins kynnt og sagt frá því hvernig starfsemin gengur fyrir sig frá degi til dags. Safnið er stærsta háskólasafn í Finnlandi og þjónar rúmlega 50.000 manns, bæði nemendum og starfsfólki skólans, sem og öðrum gestum, sem geta nýtt sér aðstöðuna. Á meðan skólaárinu stendur eru daglega um 9000 manns sem nýta sér þjónustu safnsins, ýmist með því að mæta á staðinn eða fá þjónustu gegnum netið. Safnið er öllum opið hluta dags, en utan hefðbundins opnunartíma er safnið að auki opið nemendum og starfsfólki, sem nýta sér sjálfsafgreiðslumöguleika fyrir útlán og skil og geta sótt frátektir í merкта skápa. Safnið er búið sjálfvirkum búnaði sem skannar og flokkar efni sem gestir hafa skilað, þannig að það rati á réttar hæðir og réttar hillur fyrir uppröðun.

Safnið notar bókasafnskerfið Ölmú og notendagáttina Primo, rétt eins og Lbs-Hbs og önnur söfn í Gagnis-samlaginu. Mikil áhersla er lögð á opinn aðgang (*e. Open Access*), bæði þegar kemur að út- gáfu skólans/safnsins og við val á gagnasöfnum sem nemendum og öðrum gestum er boðið upp á. Safnið rekur eigin varðveislusöfn fyrir rafræna útgáfu skólans og rannsóknasafn fyrir óút-gefin gögn og rannsóknafurðir.

Eftir kynningar og umræður um starfsemina fengum við leiðsögn um safnið sem er rúmgott, bjart og opið. Byggingin hefur unnið til fjölda verðlauna fyrir hönnun. Gestir geta valið sér vinnuaðstöðu eftir þörfum; hópvinnuherbergi fyrir verkefnavinnu, næðisrými fyrir lestur og jafnvel hægindastóla með útsýni fyrir slökun.

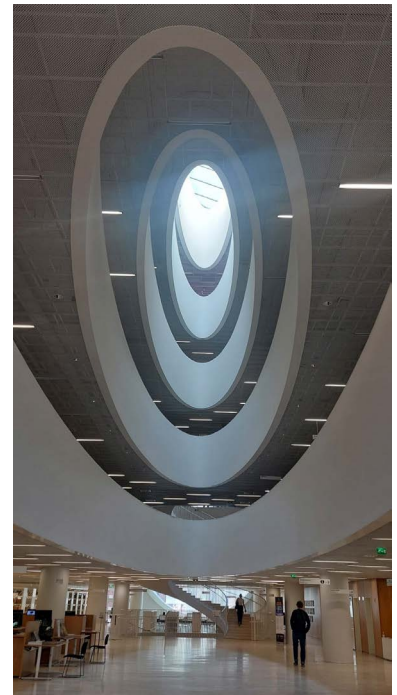

Mynd 4: Færiband og flokkunarkassar sem taka við skilabókum sem eiga að fara á mismunandi staði í húsinu. Kerfið er að mestu sjálfvirk.

Þessi heimsókn varð innblástur tveggja verkefna sem hrundið var af stað um leið og hópurinn kom heim. Annars vegar voru settar upp betri og læsilegri merkingar fyrir notendur á öllum hæðum Þjóðarbókhöðunnar. Hins vegar var sett upp borð með púsluspili fyrir gesti safnsins. Hvoru tveggja hefur mælst mjög vel fyrir.

Mynd 5: Lesaðstaða í Háskólabókafninu.

Mynd 6: Anddyri Háskólabóka-safnsins. Opið er upp á fjórar hæðir fyrir ofan.

Mynd 7: Púslpraut í þyngri kantinum á Háskólabókafninu.

Dagur 3: Oodi og Norræna menningarmiðstöðin

Að morgni föstudagsins 24. maí var almenningubókasafnið Oodi heimsótt (*Oodi Helsingin keskustakirjasto*). Rétt eins og hin söfnin er Oodi í miðborg Helsinki og rétt eins og Háskólasafnið er Oodi framúrstefnuleg og margverðlaunuð bygging. Safnið er mjög vinsælt, mikið notað af heimamönnum og þykir einstaklega vel heppnað. Við fengum formlega leiðsögn um allar hæðis safnsins og lukum heimsókninni á kaffihúsi og svölum á þriðju hæð.

Mynd 8: Gestir Oodi að njóta lífsins í góða veðrinu. Fyrir innan er kaffihús og hægt að taka veitingar með sér út.

Þar sem Oodi er almenningssafn eru snertifletir við starfsemi og þjónustu Lbs-Hbs ekki eins víða og mátti finna í heimsóknum fyrri dagsins. En öll vorum við afar hrifin af safninu og þeirri fjölbreyttu aðstöðu sem gestir geta nýtt sér. Þangað kemur fólk á öllum aldri til að lesa og læra og gera það sem gert er á bókasöfnum almennt. En að auki má komast í saumavél, þrívíddarprentara, upptökuver eða fullbúið eldhús. Þarna er í boði að halda fundi og fyrirlestra, sýna kvikmyndir og kenna námskeið og það fer ekki milli mála að Helsinkibúar kunna vel að meta þjónstuna og eru duglegir að mæta.

Eftir hádegi var farið í heimsókn í Norrænu menningarmiðstöðina (*Nordisk Kulturkontakt*) sem er undirstofnun Norrænu ráðherranefndarinnar. Norræna menningarmiðstöðin vinnur að því að styðja norrænt samstarf, með sérstakri áherslu á menningarmál. Markmiðið er að auka vitund og áhuga á norrænni menningu í Finnlandi og safna á einn stað bókakosti sem endurspeglar það markmið. Í miðstöðinni er rekið bókasafn sem býður upp á norrænar bókmenntir á tungumálum sem annars væri erfitt að nálgast, og þangað sækir meðal annars háskólaþólk á svæðinu. Safnið er annað af tveimur bókasöfnum sem Norræna ráðherranefndin rekur. Hitt safnið, sem er ívið stærra er staðsett í Norræna húsinu á Íslandi.

Mynd 9: Heimsókn í Norrænu menningarmiðstöðina.

Eftir heimsóknina í Norrænu menningarmiðstöðina var formlegri fræðsludagskrá ferðarinnar lokið og við tók frjáls dagur í Helsinki áður en flogið var heim.

Að lokum

Ferðin til Finnlands var afar vel heppnuð í alla staði. Hópurinn kom sannarlega fróðari heim en hann fór út. Vert er að taka fram að við undirbúning ferðarinnar tóku valdir starfsmenn að sér að safna spurningum og athugasemdum frá starfsfólki og senda til tengiliða við finnsku söfnin. Þetta skilaði sér í mjög gagnlegum kynningum og markvissri fræðslu. Það var áhugavert að sjá hvernig finnsk bókasöfn takast á við sambærilegar áskoranir og við á Lbs-Hbs stöndum frammi fyrir, til dæmis þegar kemur að tæknilegri þróun og breyttum áherslum í þjónustu safnsins við gesti nær og fjær. Með í farteskinu heim komu margar góðar hugmyndir sem hægt er að horfa til þegar fram líða stundir. Að lokum er vert að nefna gildi ferðarinnar með tilliti til starfsánægju, eflingar starfsanda og styrkingar liðsheildarinnar. Þar skipti máli að fræðsludagskráin væri við hæfi sem flestra, en ekki síður að samstarfsfólk hafði þarna tækifæri til að ræða saman og kynnast hvert öðru á nýjan hátt.